



Handläggare
Saga Torgersson-Wååk
Telefon: 08-50822686

Till
Hägersten-Älvsjö
stadsdelsnämnd
2025-08-28

Omarbetat direktiv om luftkvalitet och renare luft i Europa

Yttrande till kommunstyrelsen

Förvaltningens förslag till beslut

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Sammanfattning

EU:s nya luftkvalitetsdirektiv (2024/2881) skärper kraven på medlemsländerna att vidta åtgärdsplaner vid förhöjda nivåer av luftföroreningar och ökar möjligheten för enskilda och ideella organisationer till rättslig prövning.

Direktivet ger konsekvensen att kommuner och Naturvårdsverket får ett utökat ansvar att övervaka luftkvalitet och ta fram åtgärdsplaner om halterna riskerar att överskridas. Direktivet ger också privatpersoner rätt att få skadestånd vid personskada som orsakats av att en miljökvalitetsnorm för luft inte följts, om avsaknaden av ett godtagbart åtgärdsprogram varit en bidragande orsak.

Stadsdelsförvaltningarna har inget utpekad ansvar inom aktuellt målområde, men bör involveras i framtagandet av luftkvalitetsplaner utifrån lokal kännedom kring stadsplanering och särskilt känsliga grupper.

Förvaltningen ser positivt på direktivet, som bedöms gå i linje med stadens målsättningar.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har skickat en remiss gällande EU:s nya luftkvalitetsdirektiv (2024/2881). De nya direktiven antogs den 14 oktober 2024 och ersätter tidigare direktiv från 2004 och 2008. Syftet med direktiven är att förbättra luftkvaliteten inom unionen till nivåer som inte är skadliga för människors hälsa eller miljön. Promemorian från Klimat- och näringslivsdepartementet omfattar bestämmelser om skadestånd och tillgång till rättslig prövning. Förslag till de författningsändringar som krävs för att genomföra

luftkvalitetsdirektivet i svensk rätt (KN2023/00745) ingår i Naturvårdsverkets rapport ”Förslag till genomförande av det nya luftkvalitetsdirektivet i svensk rätt – delredovisning”.

I detta ärende redovisas synpunkter och förslag på stadens arbete med att leva upp till det omarbetade EU-direktivet utifrån de konsekvenser som tillkommer för myndigheter och kommuner.

Ärendet

EU:s nya luftkvalitetsdirektiv skärper kraven på medlemsländerna att bevaka luftkvalitet och ta fram åtgärdsplaner vid förhöjda nivåer av luftföroreningar. I direktivet fastställs luftkvalitetsstandarder, inklusive gräns- och målvärden. De föreslagna ändringarna innebär att kommuner och Naturvårdsverket får en skyldighet att fortlöpande mäta luftkvaliteten för att bedöma om det finns ett behov av att underrätta allmänheten och ta fram en luftkvalitetsplan med åtgärder. Luftkvalitetsplaner ska tas fram om värdena överskrids eller riskeras att överskridas. Planen ska beskriva konkreta åtgärder för att eliminera eller begränsa föroreningar till nivåer under direktivets gräns- och målvärden. Den utgör även ett rättsligt och operativt verktyg för att säkerställa att gällande miljökvalitetsnormer uppfylls.

För att klara direktivets krav på att löpande övervaka och mäta data föreslår Naturvårdsverket att upprätta en supermätstation i någon av storstadskommunerna Stockholm, Göteborg eller Malmö. I storstäderna finns redan infrastruktur och teknik för att bedriva miljöövervakning på det sätt som direktivet anger. Det innebär att ansvaret för att upprätta och driva en supermätstation kan hamna på Stockholms stad.

Direktivet innebär också flera andra förändringar, bland annat ska staten eller en kommun kunna bli skadeståndsskyldig vid en personskada som orsakats av att en miljökvalitetsnorm för luft inte följts, om avsaknaden av ett godtagbart åtgärdsprogram varit en bidragande orsak. Skadestandsärenden ska förslagsvis prövas av mark- och miljödomstolen.

Direktivet ger också utökad rätt till ideella föreningar och andra juridiska personer som arbetar för att tillvarata miljö-, naturskydds- eller friluftsintressen att överklaga beslut som rör luftkvalitetsnormer och åtgärdsprogram.

Det ger också Naturvårdsverket rätt att överklaga beslut om åtgärdsprogram för luftkvalitet, om det bedöms nödvändigt för att säkerställa att miljökvalitetsnormerna följs. De beslut som fattas av kommuner med anledning av bestämmelser om luftkvalitetsnormer kommer också att kunna överklagas till länsstyrelsen, på motsvarande sätt som gäller för beslut rörande skydd av områden.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för samhälle och service. En dialog har genomförts med Järva stadsdelsförvaltning som också fått ärendet på remiss. De fackliga organisationerna informeras i förvaltningsgrupp den 19 augusti 2025.

Förvaltningens synpunkter och förslag

I Stockholm är trafiken är den främsta källan till luftföroreningar och arbetet med att minska dess påverkan på människors hälsa pågår i stadens arbete med frisk luft utifrån mål 7.1 i Miljöprogram 2030. Ansvariga för genomförande av mål 7.1 är kommunstyrelsen, exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, trafiknämnden och Stockholms Hamn AB. Ansvariga för uppföljning är miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Förvaltningarna har inget utpekat ansvar för målområde 7.1. och ser därför att ansvaret för att genomföra det omarbetade direktivet bör ligga hos miljö- och hälsoskyddsnämnden tillsammans med trafiknämnden. Stadsdelsförvaltningarna bör dock inkluderas i ärenden utifrån lokal geografisk kännedom och kännedom kring extra känsliga grupper.

Förvaltningen ser positivt på det omarbetade luftkvalitetsdirektivet, eftersom det skärper kraven på att vidta åtgärder vid förhöjda nivåer av luftföroreningar. Att ge ideella föreningar och enskilda personer större befogenhet till att överklaga beslut som rör luftkvalitetsnormer och miljökonsekvensbeskrivningar främjar demokratin. Staden behöver ha beredskap för att eventuell praxis kan komma att påverka tidsramen för stadens processer inom dessa områden.

Direktivet går i linje med stadens övriga målsättningar inom miljö- och klimat.

Lee Orberson
Stadsdelsdirektör
Hägersten-Älvsjö
stadsdelsförvaltning

Linda Palo
Avdelningschef
Hägersten-Älvsjö
stadsdelsförvaltning

Bilagor

Remissunderlag Omarbetat direktiv om luftkvalitet och renare luft i Europa

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Lee Orberson, stadsdelsdirektör	2025-08-12
Linda Palo, avdelningschef	2025-08-12